

Innehållsförteckning

Till läsaren	4
FÖRSTA DELEN: VÄRLDSSKAPELSEN	
1	<i>Kaos. Världsträdet.</i> 7
2	<i>Urvarelserna.</i> 10
3	<i>Underjorden. Burs söner. Urtidskonstnärerna. Odens själfuppoffring.</i> 13
4	<i>Rimtursarnes undergång. Vakten vid Hvergelmer.</i> 16
5	<i>Världsskapelsen fortsättes.</i> 19
6	<i>Världskvarnen.</i> 22
7	<i>Världsskapelsen fullbordas.</i> 25
ANDRA DELEN: URTIDENS FRIDSÅLDER	
8	<i>Fredsförbundet. Gudaklenoderna.</i> 28
9	<i>Människoskapelsen.</i> 31
10	<i>Heimdall kulturbringaren.</i> 34
11	<i>De af Heimdall utlärdade heliga runorna.</i> 37
12	<i>Asagudarne.</i> 40
13	<i>Tors och Egils vänskap. Ivaldeslägten.</i> 43
TREDJE DELEN: SYNDEN OCH OFRIDENS TIDSÅLDER	
14	<i>Trolldomsrunorna.</i> 46
15	<i>Jättarne vilja underrätta sig om Tors styrka.</i> 49
16	<i>Tors färd till jätten Hymer.</i> 52
17	<i>Tors fältritt mot jätten Geirrud.</i> 55
18	<i>Tors hammare stulen.</i> 58
19	<i>Huru Asgård fick sin vallgördel och Oden sin häst.</i> 61

20	Täflingen mellan urtidskonstnärerna.	64
21	Järnhammaren pröfvas.	67
22	Mjödets i Byrgers källa. Oden hos Fjalar.	70
23	Domen över Valands konstverk.	73
24	Försöken att försona Valand. Ivaldesönernas flykt.	76
25	Den förste fimbulvintern. Barnen i odödlighetsängden. Valands hämdesvärd.	79
26	Balders död.	82
27	Fimbulvinterns höjdpunkt. Folkutvandringen från norden. Sköld-Borgar och Halfdan.	85
28	Valands senare öden och död.	88
29	Od-Svipdag och Fröja.	91
30	Halfdans tåg mot Norden. Egils död.	94
31	Svipdag hämtar hämdesvärdet. Halfdans död.	97
32	Svipdag kommer till Asgård. Hans färd till Balder.	100
33	Fröj friar till Gerd.	103
34	Brytning mellan Asar och Vaner.	106
35	Världskriget. Vanerna intaga Asgård.	109
36	Världskriget i Midgård. Haddings ungdomsäfventyr.	112
37	Världskrigets slut.	115
38	Nornorna Domen öfver de döde. Salighets- och strafforterna.	118
39	Högbebyggarna.	121
40	Ragnarök. Världsförnyelsen.	124
	Mytologisk namnförteckning	127

Till läsaren

För första gången öfverlämnas härmed i den svenska ungdomens händer vår folkstams myter som ett sammanhängande helt. En närmare undersökning har visat, att de bildat en fortlöpande saga, hvari hvarje myt, äfven om den i sin uppkomst var fristående, blifvit införlifvad som länk i en kedja, hvilken börjar med världens, gudarnes och människoslägtets upphof och ändar med Ragnarök och världsförnyelsen.

Dessa kedjans yttersta länkar sammanknytas genom myterna om världens lefnadsåldrar, om urfäderna och de händelser, som i deras dagar timade. Det första människoparet och de närmaste släktleden efter det lefva i en kulturlös oskuldsoch fridsålder. En af vanagudarne sändes förmänskligad till Midgard för att undervisa människorna. Han blir germanfolkets förste präst och lärare. Han efterträdes af den förste domaren (Sköld-Borgar), och denne af den förste konungen (Halfdan-Mannus). Dennes tre söner åter varda de nu i tre grenar sig skiljande germanfolkens förste stamkonungar. Med deras öden afslutas den mytiska urhistorien, men för att fortsättas i hjältedikter om deras afkomlingar, hvilka dikter utlöpa i den egentliga historien.

Alla mytologier, i hvilka berättelser om urfäder ingå, hafva ställt desse i närmaste förbindelse med gudarne. Himmels och underjordens heliga makter värna skapelsen och människorna, sina skyddsslingar, mot fiendtliga väsen och länka, i umgänge med urfäderna, händelsernas gång. Därigenom få de viktigare mytiska tilldragelserna med nödvändighet en kronologisk ordning, emedan en sådan med nödvändighet råder i berättelsen om de hvarandra följande urfäderna. Gudarnes gärningar och öden under Sköld-Borgars styrelse måste hafva

timat före deras gärningar och öden under Haldans, och dessa åter före dem, som tilldrogo sig i Haldans söners dagar. På samma sätt hafva de indiske arierna skilt mällan de händelser i guda- och människovärlden, som egde rum före, under och efter deras urfäder Manus' och Brigus lefnad; de iraniske arierna mällan dem i urpatriarken Jimas och i följande patriarkers tid; de helleniske arierna mällan dem i guldåldern under Kronos' styrelse, dem i silfveråldern, då världsspiran öfvergår till Zeus, samt dem i koppar- och järnåldrarne, likasom åter inom dessa senare mällan de mytiska tilldragelserna i Kadmos' och Jasons tider och dem, som följa hvarandra intill det trojanska krigets. När Ovidius ville besjunga alla förvandlingar den antika mytologien omtalar, kunde han fördenskill göra detta i episkronologisk ordning, börjande med kaos och slutande med Cæsar.

Öfver allt, där ett folk är i besittning af sagor med heligt anseende, ärfda från slägte till slägte, sammanknyta sig dessa efter hand och likasom af sig själfva, på grund af fantasi- och föreställningslivets behof af ordning och sammanhang. Det kräfvades icke hög bildning för att detta förlopp skall ega rum. Hos finnar och bulgarer ha, likaväl som hos arier, arfsägner sammanlänkat sig i episka kedjor. Det fordras ej häller en utvecklad kultur i detta ords moderna mening, för att religiösa och sedliga föreställningar af öfverraskande höghet yppa sig i ett folks mytiska sägner vid sidan af föreställningar, som synas oss barnsliga. Det är en etnologisk erfarenhet, gjord hos olika folkraser, hos minkopéer och indianer såväl som hos Rigveda-arierna och germaner, och bör minst förvåna oss hos desse senare, hvilkas hedniska kultur var en poetisk. Det är gifvet, att det högsta och bästa de förnummo fick uttryck i deras diktkonst, särskildt i den religiösa. Det torde knappt be-

höfva tilläggas, att ett folks religion, när den icke föråldrats, står högre än massan af den religionens bekännare, emedan den afspeglar den idealare sidan af folkets lif.

De germaniska myterna äro af mycket olika ålder. Några af de här meddelade härstamma, såsom den jämförande mytgranskningen kan bevisa, från den fornariska tiden. Till dem höra myterna om en brytning mällan gudarne och naturkonstnärerna, en häraf uppkommen fimbulvinter och åtgärder, som vidtogos för att undan denna rädda hvad skapelsen hade bäst för ett kommande saligt världstidehvarf. Andra myter tillhöra en långt senare tid, några möjligen hedendomens sista århundraden. Men allteftersom de uppkommit, hafva de som nya länkar knutits till den redan för handen varande episka kedjan.

Med afseende på skälen och bevisen för riktigheten af den framställning jag här lämnar af vår mytologis epos, har jag att hänvisa till »Undersökningar i germanisk Mytologi», hvaraf första delen utkom år 1886, och hvars andra del är under utarbetning.

Stockholm i November 1887.

Viktor Rydberg.

FÖRSTA DELEN

VÄRLDSSKAPELSEN

Kapitel 1 · Kaos. Världsträdet.

Den värld, i hvilken vi lefva, är icke af evighet. Den har haft en början och skall få ett slut. Det har varit en tidernas morgon. Då *»fanns ej sand, ej sjö, ej svala böljor, jord var icke, ej himmel där ofvan»*, men rymden fanns, ett tomt ofantligt svalg – Ginnungagap.

Och en trefald af krafter fanns, som inträdde i Ginnungagap och värkade där: kölden, värmen och den skapande visdomen.

De uppstego ur källor af okänt ursprung. Norr om Ginnungagap upprann köldens källa, Hvergelmer, och inhöljde rymden åt detta håll i frostiga töcken. Den näjden kallas därför Nifelheim (töckenvärlden). Söder om Ginnungagap upprann värmens källa, som sedan blifvit kallad Urds. Mellan dem båda, midt under Ginnungagap, upprann den skapande visdomens källa, om hvilken blifvit sagdt, att hennes djup är sådant, att icke ens Odens tanke kan mäta det. Den källan blef sedan kallad Mimers.

Ur Hvergelmer brusade dimmsvepta köldvågor, in i Ginnungagap och mötte der värmeböljorna från söder. Genom deras strid och blandning uppstodo de grundämnen, af hvilka den första världen bildades.

I rymdens afgrund, där den skapande visdomens källa upprinner, låg fröet till Yggdrasil, världsträdet. Det spirade och sände ut rötter genom de tre krafternas källor, och dess sammanflätade oräkneliga rottrådar vordo stommen till den

grund, hvarpå underjorden hvilat. Under långa världsåldrar lyfte sig trädets stam allt högre och sköt grenknippor öfver hvarandra, på hvilka de olika världarna, allt eftersom de skapades, fingo sina underlag. För mänskliga ögon är Yggdrasil osynligt. Det kallas äfven Mimerträdet.

Kapitel 2 · Urvarelserna.

Skaparkraften ur visdomskällan genomträngde grundämnena och ur deras jäsning uppkom ett lefvande väsen, urkon Audumla. Hon närde sig af de lifsfrön, som i grundämnena förefunnos, och frigjorde ur deras stelnade föreningar en i dem dold gudomlig lifsform. Detta tillgick så, att när Audumla slickade deras rimfrost och salta, framkom så småningom, likasom löst af hennes tunga, en mänsklig skepnad ur den steniga grunden; den var schön att skåda och af väldig storlek. En gudomsande bodde i honom, och han vardt stamfader till de gudar, som intill denna tidsålders slut styra och skydda människornas värld. Denne, den älste af tidehvarfvens gudar, hette Bure och blef fader till Bur och farfader till Oden och hans bröder.

Men det uppkom i urvärlden ännu en varelse: den ofantlige jätten Ymer. Etterdroppar, som utslungades af Hvergelmers köldvågor, samlade sig, växte och vordo till honom. Med fyra munnar sög han fyra mjölkströmmar ur Audumlas spe-nar. De närde honom med lifsfrön af olika art, hvilka gjorde honom till fader åt olika ätter, framspirande ur olika lem-mar af hans kropp. Så framväxte under hans vänstra arm man och mö, från hvilka en vacker och gudavänlig jätteätt har kommit; men hans fötter födde med hvarandra de fördärfli-ga rimtursarnes fader Trudgelmer, ett vidunder med tre hufvuden. Trudgelmer födde – likasom sin fader utan kvinna – sonen

Bergelmer.

Bland de ädla väsen, som härstamma från Ymer, äro den vise Mimer och hans syster Beisla, samt de tre ödesdiserna, systrarna Urd, Verdande och Skuld de förnämsta.

Kapitel 3 · Underjorden. Burs söner. Urtidskonstnärerna. Odens själfuppoffring.

Underjorden är den äldsta delen af skapelsen och var bebodd och smyckad, långt innan jorden inrättades till bostad åt människoslägtet, ja innan Asgard vardt bebyggt af asagudarne.

Underjorden består af två mycket olika områden, åtskilda af en hög bärgskedja med stupande väggar. Bärgskedjan kallas Nidafjället. Norr om henne ligger det dystra, kalla, gyttjiga och töckenhöljda Nifelhel, där förut Nifelheim var i Kaos. Uppe på fjällslätten återfinnes källan Hvergelmer, ur hvilken en mängd floder strömma ned mot norr och söder.

Söder om Nidafjället utbreder sig ett land af obeskriflig härlighet med blomsterfält och lundar, aldrig härjade af frost och vinter. Detta land delas i två riken, Mimers rike och ödesdisernas. Mimers är beläget öfver det forna Ginnungagap rundt omkring den skapande visdomens källa, som i honom fick sin vårdare och väktare.

Det andra riket är beläget kring värmekällan, och denna har fått till sina väktare de tre nornorna eller ödesdiserna, Urd och hennes systrar.

Tillsammans kallas Mimers och Urds riken för Hel. Underjorden utgöres således af Hel och Nifelhel.

Midt öfver underjorden hvilar på Yggdrasils grenar jordens skifva. Men det dröjde länge, innan hon blef till en värld, beboelig för människor. Där dvaldes under långa tidsåldrar jätten Ymer och hans fötters flerhöfdade barn. Det var en värld

uppfylld af vanskapliga och vilda jätteväsen.

Medan det såg så ut på jordens yta, bodde i underjordens evigt gröna riken de älskade gudarna fredligt och lyckligt tillsammans med Mimer, ödesdiserna och andra medlemmar af samma ädla jättesläkt. Bures son Bur vardt där gift med Mimers syster Beisla, som födde med honom tre söner. Den älskade af de tre är Oden, känd äfven under många andra namn. Han blef stamfader för asarnes gudasläkt. Den andre är den milda Höner, känd äfven under namnet Vee. Den tredje är Lodur, »uppflyktaren», som äfven kallas Vile. Höner och Lodur blefvo stamfäder för vanernas gudasläkt.

Mimer, väktaren vid den skapande visdomens källa, drack hvarje morgon af dess kraft- och kunskapsförläande mjöd, den dyrbaraste och ljufvaste saften i skapelsen, och begåfvades därigenom med danareförmåga och djup visdom. Han födde sju söner, som fingo åtnjuta samma dryck och blefvo, likasom fadern och i faderns tjänst, personliga skaparkrafter, naturvärkmästare och storsmeder, som smidde gräs och örter och underbara smycken af eld eller guld eller andra grundämnen.

Det var af ödet bestämdt, att Oden och hans ättlingar icke skulle stanna i underjorden; de voro utsedde att beherrska världar där ofvanför. Oden uppsteg i världsträdet för att från dess höjd öfverskåda de riken, som blifvit honom tilldelade, och han såg, huru jordens rund innehades af den vanskaplige Ymer och dennes fötters ohyggliga afkomma. Ung och oerfaren var Oden ännu, och han kände, att han af egen kraft ej förmådde ränsa jorden från dessa vidunder och uppfylla de andra plikter, hvilka väntade honom som världars styresman. En dryck ur visdomskällan kunde förhjälpa honom härtill; men Mimer, källans djupsinnige väktare, vägrade honom drycken,

innan han bevisat sig den värdig genom själfuppoffring. Då gaf Oden sig själf till offer åt sin lifsuppgift. Nio dygn dvaldes han i det vindfarna trädet utan föda och dryck, sårad med spjut, offrad åt Oden, offrad åt sig själf, blickande nedåt, bedjande under tårar om den styrka han saknade, och lyssnande till den runosång, som förnams ur djupet, tills han vanmäktig ned-sjönk ur Yggdrasils krona. Då gaf honom Mimer den efter-längtade drycken och lärde honom nio underbart värkande sånger. Och Odens krafter utvecklade sig sedan rikligen; han vardt stor i kunskap och skaparemak.

Kapitel 4 · Rimtursarnes undergång. Vakten vid Hvergelmer.

Nu kände han sig i stånd att utföra det värk han hade i sinnet: att befria jorden från urgiganterna. Hans bröder Höner och Lodur förenade sig med honom till företagets fullgörande. De dödade Ymer genom att öppna hans hals-ådror. Ur såret fram-brusade en blodström, som växte till ett haf, hvari urjättens vanskapliga och onda afföda drunknade.

Tillintetgjorda vordo dessa vidunder, rimtursarne, likväl icke. Döden tillintetgör intet. Deras själar fortlefde och ned-stego till underjorden. Där funno de, norr om Nidafjället, i Nifelhel, ett land, som med sitt mörker, sina frostiga dimmor och stinkande träsk anstod dem. Där byggde de sig en sal och vordo under tidernas lopp farliga grannar till Mimers rike. Till rimtursarnes släkt höra sjukdomsandarne. De bo i Nifelhel, äfven de. Bland dem äro tramarne (onda vättar), Morn (själavåndan), Tope (vanvettet), Ope (den skakande gråten) och Otåle (den rastlösa oron).

Till skydd mot rimtursarne uppställde gudarne och Mimer en vakt vid Hvergelmers källa på gränsen mot Nifelhel. Till

höfdingar för vakten utvaldes alfen Ivalde och hans tre söner, sedan de svurit gudarne trohetsed. Ivaldes söner voro tappre stridsmän och skicklige konstnärer, som af Mimer själf fått lära smideskonstens hemligheter. En af de tre, Valand (Völund), var i synnerhet en utmärkt värkmästare, jämförlig med den ypperste smeden bland Mimers söner, Sindre. Valands bröder hette Egil och Slagfinn. De voro förträfflige båtskyttar och skidlöpare.

Kapitel 5 · Världsskapelsen fortsättes.

Ur det blodhaf, som betäckte jorden, lyfte Oden och hans bröder de inunder liggande grunderna så, att i midten uppstod det land, som kallas Midgard, och på randen af jordskifvan det land, hvars norra och östra delar heta Jotunheim. Mäl lan Midgard och Jotunheim ligger en bred bottenfördjupning, hvari blodböljorna samlade sig och bildade det kring Midgard på alla sidor sig utbredande hafvet.

De fördränkte urgiganterna hade icke alla varit af samma vanskaplighet. Denna hade minskats med hvarje slägte. Bland Bergelmers barn och barnbarn funnos äfven sådana, som voro välskapade och syntes mindre vilda än deras fäder. Mot desse yngre jättar visade sig Oden miskundsam och lät dem rädda sig ur böljorna upp på kusten af Jotunheim, som de och deras afkomlingar därefter bebyggde. En af dem var jättemön Gullveig. För henne fingo gudinnorna vänskap. En annan var jätteynghlingen Loke, till hvilken Oden fann välbehag, emedan han var vacker, snarfyndig, kvick och munter. Gudarne anade icke, huru farliga vänner Gullveig och Loke voro.

Ymers lemmar blefvo byggnadsämnen till världsskapelsens fortsättande. Men därtill kräfdes många och flitiga händer. Då samlade sig de älte höghelige gudarne och Mimer och de an-

dre naturvärkmästarna till möten och satte sig å tingsstolar och rådgjorde såväl om byggnadsplanen som om många och goda arbetares anskaffande. Och vordo de enige därom, att Mimer skulle vara höfdingen för alla dessa, samt att han med bistånd af eldväsendet Durin, som äfven kallas Surt, skulle gifva tillvaro åt en skara svartalfer och dvärgar, som hade att biträda vid arbetets utförande. Så skedde äfven. De lifsfrön, ur hvilka Mimer och Durin med sin skaparekonst framkallade dvärgarnes och svartalfernas slöjdskickliga släkten, förefunnos i Ymers blod och lemmar. Mimer skapade dvärgarne; Durin-Surt skapade svartalferna, som därför kallas hans söner.

Och nu vardt en liflig värksamhet på underjordens Idaslätter. Gudar och urtidskonstnärer, dvärgar och svartalfer, bygde ässjor, samt smidde och slöjdade de värktyg, som till arbetets fullbordande erfordrades, och de konstvärk och smycken, med hvilka skapelsen skulle prydas.

Enligt den rådgärd för världsinnrättningen, hvarom gudarne och naturvärkmästarna blifvit enige, skulle en himmel hvälfva sig öfver världs-alltet, och under honom skulle dag och natt, sol och måne vandra i fastställd ordning utstakade banor, för att mäta tiden och fördela den mellan värksamhet och hvila. Himlahvalfvet gjordes af Ymers hufvudskål och af hans hjärna de stormmoln, som drifva därunder.

Mimer hade en dotter Natt, mörk till hyn men skön till dragen och huld till lynnet, värdig att varda hvad hon blef: gudars moder. Med morgonrodnadsalfen Delling, som är höfding i östra delen af Mimers rike, födde hon sonen Dag, som blef ljusalfernas stamfader. Åt Natt och Dag gjorde urtidskonstnärerna charer, ty det var på makternas tingsplats beslutadt, att den mörka Mimerdottern och hennes ljuse, fagre son skulle skiftevis fara genom underjordens östra hästdörrar upp på

himmelen och återvända genom dess portar i väster, där afton-
rodnadens herre, Billing, fick sig land anvisadt. Dags char in-
fattades med ädelstenar. Hans häst heter Skinfaxe (»den med
skinande mank«). Natts häst heter Rimfaxe (»den med rim-
mank«). Om dagen betar han underjordsfältens gräs, beströdt
med honungsdagg, som faller från Yggdrasils nedersta, rikt
lummiga grenknippa. Fördenskull tuggar han under färden en
fradga, som, när den om morgonen droppar från hans mule,
blir till en äringsgifvande dagg, befruktande jordens dalar.

Med Lodur hade Natt två sköna barn, Måne och Sol, om
hvilka var å makternas rådstämma beslutadt, att de skulle
föra öfver himmelen de af eld och guld smidda charer, som
tillvärkats i underjordssmedjorna för att lysa världen. Sinnrika
inrättningar voro af urtidskonstnärerna uppfunna, för att sky-
dda soldisen, när hon åker, mot charens brännande strålar,
och för att svalka hästarne, som draga den. Soldisens skydd
är en vid charen fästad sköld, som heter Svalin. Fölle han bort,
skulle soldisen förbrännas och charen från sin väg störta ned
mot jorden och antända den. Å hästarnes remtyg är under de-
ras bogar fästad en inrättning, som blåser svalka öfver dem.
Hästarne heta Arvak (»den tidigt vakne«) och Allsvinn (»den
mycket raske«). På Arvaks öron och Allsvinns hofvar ristade
naturvärkmästarne goda runor.

Af Ymers benbyggnad bildade makterna jordens bärg. Af
hans kött, som var mättadt med Audumlas näringsrika safter,
beslöt man göra fruktbärande mull och utbreda den öfver
Midgards kala stenmarker.

Kapitel 6 · Världskvarnen.

För detta ändamål – och äfven för andra – byggde urtidskon-
stnärerna en ofantlig kvarn, Grotte. »Skärens kvarn», »stor-

marnes kvarn» kallas hon äfven. Dess bjälklag restes i underjorden på Nidafället rundt omkring källan Hvergelmer, som är moderkällan till alla världens vatten, till underjordens, jordens och himmelens. Från Hvergelmer komma de, och dit, efter fullbordadt kretslopp, återvända de. Medels en från hafvets botten genom jorden gående ränna underhålles den ständiga förbindelsen mellan Hvergelmer och oceanen. Under denna ränna lades kvarnstenarne på sitt bjälklag så, att den rörlige stenens öga står midt öfver källan. Genom kvarnstensögat brusa fördenskull vattnen till och från Hvergelmer. Ebb uppkommer i hafvet, när vattnen nedstörta genom kvarnstensögat; flod i hafvet uppkommer, när vattnen genom samma öppning stötas upp igen. Den kringgående kvarnstenen förorsakar den af seglare fruktade malströmmen, en hvirvel i oceanen, som pilsnabbt suger skeppen till sig och drager dem ned i djupet, stundom äfven slungar dem ur djupet tillbaka.

Grottes rörliga kvarnsten kringvrides af nio jättekvinnor, som vandra utefter jordens rand och skjuta kvarnens ofantliga vridstång framför sig.

På denna kvarn lades Ymers lemmar och maldes. Det slags mjöl, som däraf uppkom, var den mull och sand, som hafvet allt sedan för till kusterna af Midgard, och hvarmed vikarna och strandbräddarna uppgrundas, för att förr eller senare varda grönskande fält. Af Ymers kött skapades de älsta lagren af mull, de som betäckte Midgards stengrund, när Oden och hans bröder upplyfte dem ur Ymers blod. Mullen är bördig, emedan den härleder sig ifrån Audumlas mjölk, och sålunda kunde Midgard betäckas med växtlighet.

Detta skedde, då soldisen på sin char för första gången körde upp på den nyskapade himmelen och höljde jorden i välgörande strålars ljus. Då spirade örter ur mullen, och efter

hand fick jorden skogarnes och blomsterfältens gröna skrud och vardt sådan, att den längre fram kunde bebos af människor. Såsom bostad för vårt släkte kallas Midgard dess »sal», dess »hus», byggt åt oss af Burs söner,

»de som det härliga Midgard skapat; sol sken sunnan å »salens» stenar; då vardt grunden grodd med gröna örter.»

Till kvarnens vårdare utsågo gudarne två af sin krets, vanaguden Fröj, skördarnes herre, fruktbarhetens beskyddare, samt Lodur, »upppflammaren.» Å Fröjs vägnar ombesörjes mälden af hans tjenare Byggver och Bejla. Lodur öfvervakar kvarnens regelmässiga gång, och under honom stå de nio jättekvinnor, som skjuta framför sig kvarnens vridstång. Lodur kallas fördenskull äfven Mundelföre (»han som låter kringföra vridstången»).

Sedan Ymers kött blifvit förvandladt till mull, kom ordningen till Trudgelmers och därefter till Bergelmers. Det är Bergelmers lemmar, som i vår nuvarande tidsålder malas af världskvarnen. En af den yngre jätteslägtens äldre män, den mångkunnige Vaftrudner sade i en visdomstäflan, som han hade med Oden, att han minns, när Bergelmer lades å kvarnen – det var hans älsta minne; men Trudgelmer och Ymer minns han icke. Dem hade han blott hört omtalas.

Kvarnen tjenar äfven ett annat ändamål. Med hennes vridstång kringföres ej endast hennes rörliga sten, utan äfven stjärnehvalfvets rörelse, som Lodur, Månes och Sols fader, har att öfvervaka.

Ännu ett annat och mycket viktigt ändamål har världskvarnen uppfyllt. Hon är den heliga, med hemlighetsfulla krafter begåfvade gnideldens upphof. Eld hade funnits dessförinnan, och alltifrån begynnelsen; men elden är af många slag, och den renaste och förträffligaste uppkom icke, förrän Grottes

stenar gnedos mot hvarandra. Ditintills hade denna rena eld varit fördold i grundämnena, utan att visa sig för gudarnes ögon; men nu framlockades han af gnidningen.

Och i och med honom framföddes underbart den gud, som är den heliga elden personliggjord, nämligen »den hvitaste», den mest skinande af gudar, Heimdall. Han föddes i skepnaden af ett det skönaste barn. Hans öden som barn och yngling skola sedan omtalas. Han kallas son af nio mödrar, emedan de nio jättekvinnor, som draga världskvarnen, frambringade honom genom sitt arbete med vridstången, som således var världens första eldborr.

Kapitel 7 · Världsskapelsen fullbordas.

Det var bestämdt, att Oden och hans ättlingar, asagudarne, skulle ega rike och borgar i den öfversta grenknippan af Yggdrasil, medan vanagudarne skulle fortfarande bebygga underjorden. Denna bestämmelse hade sin grund i de båda gudaslägternas olika skaplynne. Oden var född med krigisk håg och lust för ingripande, äfventyrliga och kraftansträngande gärningar, och detta hans lynne öfvergick också på hans ättlingar, som alla, äfven den milde Balder, voro burne till strids- och segergudar. Dagar kunde komma, när världsbyggnaden hotades af förstörelsens makter, och det vore då nödigt att i Yggdrasils höga krona, med utsigt åt alla håll, hvarifrån fara vore att vänta, äga en världsbeskyddande vakt af slagfärdige hjältegudar. Fördenskull beslöto makterna att uppe i Yggdrasil, högt öfver den väg, som Måne på sina rundresor i rymden färdas, grundlägga och ordna den värld, som efter sina bebyggare kallas Asgard.

Vanagudarne, den blide Höners släkt, äro äfven sin fader like och hafva hans håg för fredlig värksamhet. Deras kall är att

upprätthålla den regelmässiga lagstadgade gången af världsförloppet; asarnes är att försvara den mot fiender. Däri ligger den egentliga skilnaden mellan dessa gudaslägters uppgifter. Det är fördenskull vanagudar, som ombesörja stjärnehimmels och tidvattnets regelbundna rörelser, samt det jämna mellan år, måneskiften, natt och dag fördelade tidsförloppet. Det är vanagudar, som sörja för såddens framgång och lycklig årsväxt, och det är de, som med kärleksband knyta man vid kvinna och tillse, att till släktenas kedja fogas länk efter länk. Men där ett kraftigt ingripande till skydd och värn är behöfligt, där uppträda asagudarne. Dock visa äfven vanagudarne hjältemod, när det fordras.

Eftersom nu asarne borde hafva bostäder sådana, att de från dem kunde öfverskåda och försvara världen, så gällde det att skapa det högt belägna Asgard och en säker förbindelseled mellan Asgard och underjorden. Urtidskonstnärerna byggde fördenskull bron Bifrost, som från norr till söder beskriver en stor båge genom rymden. Bifrosts ene broände är lagd på den nordliga randen af underjorden; den andre på den sydliga. Från dessa sina brohufvuden, som äro väl befastade och förskansade och tecknade med skyddsrunor, går Bifrost förbi jordskifvans rand och utanför densamma upp till Yggdrasils högsta grenknippa, hvarest Asgards mark med sina gyllne lundar hvilat. Här uppe byggde urtidskonstnärerna Valhalls oerhördt stora och praktfulla sal åt Oden, samt vidsträckta och härliga borgar äfven åt de andre asagudarne. Till Valhall hör ett utkikstorn, Lidskjalf, hvarifrån asarne hafva utsigt öfver Midgard och Jotunheim och öfver underjordens randbälte, ty underjordens skifva är mycket större än jordens och skjuter på alla sidor långt fram om henne ut i världsrymden. Underjordens randbälte ligger fördenskull under öppen himmel. Det

är på det bältet vanagudarne och alferna bo, vanerna på den västra sidan, alferna på den östra. Underjorden kallas också Jormungrund (storgrunden), emedan hon är större än jorden, som, sedd från Lidskjalf, skymmer endast hennes mellersta del. Men hvad i den skymda delen försiggår får Oden veta genom sina kloka korpar Hugin och Munin, som dagligen flyga öfver Jormungrund.

Bron Bifrost är för gudarne behöflig. Väl ega de hästar, hvilka kunna simma igenom lufthafvet, som är »gudarnes fjärd;» men en häst simmar ej så snabbt och ledigt som han springer, och lufthafvets bredd är stor och dess strömningar starka. Fördenskull begagna sig gudarne dagligen af den märkvärdiga bron.

Öfver Asgard utbreder Yggdrasil på ett för gudarne synligt sätt sina öfversta bladrika grenar, behängda med frukter, hvilkas beskaffenhet längre fram skall omtalas. Än högre upp är det ställe i världsrymden, där himmelens alla vatten – utdunstningarna från hafvet och sjöarne och från Yggdrasils krona – samla sig. Vattnen, medan de befinna sig därstädes, äro mättade med ett ämne, som kallas vaferämne eller »svart skräckglans» och är detsamma som ger åt åskmolnen deras mörka metalliska färg. Det kan antändas och blir då till snabba fladdrande zigzaglångor, som träffa sitt mål med medveten säkerhet. Stället, der de vaferladdade vattnen samlas, kallas Eiktyrner, »ekstingaren», emedan de därifrån utgående åskmolnens blixtar ofta slå ned i Midgards ekar. Från Eiktyrner nedbrusar en älf, som med sina vafer-utdunstande böljor slår en skyddande gördel kring Asgard. Om vaferdimmorna öfver älften antändas, liknar den en hvirflande eldflod. Öfver älften leder en fallbrygga till den underbara Asgardsporten, ett af urtidskonstnärernas mästervärk.

Högt i världsträdet dväljes den guldglänsande hanen Gul-
lenkamme, ett vartecken af asagudarnes vaksamhet och vård
om världens trygghet.

URTIDENS FRIDSÅLDER

Kapitel 8 · Fredsförbundet. Gudaklenoderna.

Det nyskapade, med växtlighet prydda Midgard låg nu i sitt vårlifs fågring och var en syn, som fröjdade äfven gudarnes blickar. Jotunheimsmakterna, som hemsöka jorden med frost och torka, med hvirfvelvindar och öfversvämningar, höllo sig ännu stilla och lämnade Midgard i ro; de voro icke starka nog att våga ett angrepp på gudarnes skapelse. Jättesläkten, som ur Ymers blodhaf fått rädda sig upp på kusten af Jotunheim, var ännu fåtalig och bemöttes af gudarne med vänlighet. Ingenting störde världsinrättningens regelbundna gång. Årstiderna aflöste hvarandra i stadgad tid, världskvarnen stod upprätt på sitt bjälklag; mullen, som hon malde, var rikligt blandad med guld, och hon kringvreds under välsignelsebringande sånger. Polstjärnan stod i den världsåldern öfverst på himmelen, och himlahalvfvet hade icke den sneda ställning det sedan fick.

Till betryggande af världens frid beslöts, att alla varelseslägter skulle ingå förbund och gifva asarne gisslan. Från Vanaheim sändes som gisslan till Asgard vanaguden Njord, som upptogs i asarnes släkt och alltsedan bor bland dem, men ofta besöker sin gamla odalborg, Noatun, belägen bakom västerhafvet vid en strand, där svanar sjunga. Oden gifte sig med hans syster Frigg. Mimerdottern Natt är äfven Njords och Friggs moder.

Med Mimer utbytte Oden panter på ömsesidig vänskap, som ej håller någonsin vardt bruten. Af alferna, bland hvilka

Ivalde och hans söner voro höfdingar, kräfdes och fick han trohets-ed. Äfven Jotunheim hade ställt gisslan genom Gullveig, jättemön, och Loke, jätteynglingen. Båda fingo vistas i Asgard, där Gullveig blef upptagen i Friggs hofstat. För den kvicke och snabbtänkte Loke, som var en genomlistig hycklare och låtsade största tjänstvillighet, fattade Oden sådan vänskap, att han blandade blod med honom och lofvade att icke smaka mjöd, utan att det frambures till dem båda. Å sin sida fick Jotunheim gisslan från asarne. Med en vacker och gudavänlig jättekvinna – äfven sådana funnos i Jotunheim – hade Oden födt en son, Tyr, som sedan blef stridsmännens gud. Tyrs moder vardt gift med jätten Hymer, och Oden lät Tyr under hans uppväxtår stanna som fosterson i Hymers gård. När därefter Oden fick med Frigg sonen Tor, lät han äfven denne uppfostras i Jotunheim. Fosterföräldrarna voro jätten Vingner och hans hustru Lora.

Det var i fridsålderns dagar Mimers söner och alferna smidde åt gudarne de härliga klenoder, som pryda Asgard och lända gudarne till gagn och värn. Allt hvad gudarne behöfde eller önskade af gyllene smycken och vapen och husgeråd smiddes åt dem i Mimersönernas eller Ivaldesönernas smedjor. Fridsåldern var en guldålder tillika. Det föddes väl icke ett asa- eller vanabarn, som icke fick någon dyrbar klenod eller gagnarikt konstvärk från Mimers söner eller Ivaldes. Nog är det från dem som Tor, Odens och Friggs starkaste son, fick charen, hvori han åker bland åskmolnen, och starkhetsbältet, som han spänner kring sin midja – och från dem som Balder, Odens och Friggs älskligaste son, fick skeppet Ringhorne. Bland vanerna var det tillåtligt, att broder gifte sig med syster. Vanaguden Njord födde med en syster två barn: Fröj, som blef årsväxtens gud, och Fröja, som blef kärlekens och fruk-

tsamhetens och är den skönaste af alla gudinnor. Af Mimers söner fick Fröj en gåfva och af Ivaldes söner en annan, hvilka sedan skola omtalas. Åt Fröja smidde fyra underjordskonstnärer det vackraste kvinnosmycke i världen, bröstsmcket Brisingamen. Åt Njord smiddes den bästa af alla stridsyxor; åt flere af gudinnorna och diserna falk- och svanehammar; åt Heimdall en stridslur, som kan höras öfver hela världen, men som Mimer tagit i förvar och gömt i världsträdets djupaste skugga, tills den af honom motsedda dagen kommer, då den varder behöflig. Märkvärdigt bland klenoder var ock det tafvelspel af guld, hvarmed gudarne under fridsåldern lekte; tafvelspelet kunde vara motspelare själf och flytta sina brickor. Men den vigtigaste af urtidssmedernas gåfvor till gudarne voro föryngningsäpplena, »asarnes läkemedel mot ålderdom.» De förärades till Idun, Ivaldes dotter, som vardt upptagen i Asgard. Då de förvaras af henne, ega de sin kraft, men annars icke.

Kapitel 9 · Människoskapelsen.

Oden, Höner och Lodur kommo till det härliga Midgard, som de skapat, och vandrade där. Mycket var där att se och fröjda sig åt; men något saknades ändå: varelser, som kunde glädja sig åt Midgard, som åt ett välprydt hem, och tacka dem, som förlänat dem hemmet. Gudarne gingo utefter stranden af det nordliga hafvet, där detta drager sig söder ut kring Aurvangalandet (»Lerslättlandet», sydligaste delen af skandinaviska halfön). Där sågo de på stranden två träd och beslöto om-dana dem till likhet med den skepnad de själfva buro och att göra dem till medvetna varelser. Det ena trädet kallas Ask, det andra Embla. Lodur lossade dem från deras förbindelse med jorden och gaf dem förmåga att röra och föra sig efter inre

driffjädrrar; han förvandlade deras kalla safter till varmt blod och omformade dem till afbilder af gudarne. Höner gaf dem mänskligt jag med medvetande och vilja. Oden gaf dem den yppersta gåfvan: anden.

Så skapades det första människoparet: Ask, mannen och Embla, kvinnan.

Vackra att skåda, men nakna och blyga stodo de inför gudarne. Då afklädde sig Oden sina egna praktfulla kläder och klädde med dem Ask och Embla. Och de tyckte sig ståtliga, när de fått drägter.

Hvad som skedde vid det första människoparets skapelse upprepas i viss mån vid hvarje människas. De båda träden Ask och Embla hade uppspirat ur ollon, som världs-asken Yggdrasil fällt till jorden. Och äfven med deras afkomlingar är förhållandet detsamma. Grundämnet till hvarje människa skjuter skott, blommor och mognar till frukt å den världsom-skyggande askens grenar. Yggdrasil är »människoberedaren.» När en sådan frukt mognat, faller den ned i Fensalar (»de gyt-tjiga dammarnes salar»), som är Höners land och hans dot-ter Friggs odalmarker. Där ligga dock frukterna icke oupp-märksammade. Storkarne, som äro Höners fåglar – själf kallas han fördenskull »Långben» och »Träskkonung» – ser dem och flyger med dem till kvinnor, som trängta att smekas af små barnahänder. Lodur, uppflammaren och eldborrens herre, bär dem å eld i modersskötet och ger dem där hvad han gaf Ask och Embla: rörelseförmågan, det varma blodet och gudaskep-naden. Höner sänder dem själen, Oden anden. Dock sänder dem Höner själen icke efter eget godtfinnande. Oräknelige själar invänta sin födelse till tidslifvet, och det är att välja bland dem och välja mödrar åt dem. Valet tillkommer ödesdisen Urd, som, emedan de, som bida att varda mödrar, äro många

och de väntande ofödda själarne än flere, måste hafva många underordnade nornor, som förrätta åt henne denna tjänst. Några af dessa nornor äro af asaslägt, andra af alfernas stam, andra äro döttrar af Mimersonen Dvalin. Till den moder, som en sådan norna utkorat åt en barnasjäl, sändes denna genom Höner. Så kommer hvarje människa till världen: en frukt från världsträdet, omdanad af en trefald gudomliga makter och utkårad af Urd till det moderssköte hon fått, den lefnadsställning, hvori hon hamnar, och de öden hon har att genomlefva. Urd ger henne äfven en osynlig skyddsande genom lifvet, en underordnad norna, som kallas fylgia eller haminga.

Ask och Embla födde barn, och deras afkomlingar förökade sig i det fruktbara Aurvangalandet. De kände icke eldens bruk, de hade inga sädeskorn att så, de förstodo ej att skaffa fram malmer ur jorden, än mindre att smida sådana. Samhällsband och lagar kände de icke; ej håller andra gudar än de tre, som skapat deras första föräldrar. Lagar behöfde de dock till en början icke, ty de voro rättsinnade och godhjärtade. Men de voro också lätt förledda, och det kom en tid, då en frestarinna till det onda uppträdde ibland dem. För att odla och stärka deras anlag till det goda, för att upplysa dem och binda dem vid sig med heliga band, fattade fördenskull gudarne det beslut att sända dem en uppfostrare och lärare.